

ŻANDARMERIA WOJSKOWA
W ZAPEWNIENIU BEZPIECZEŃSTWA
PUBLICZNEGO IMPREZ MASOWYCH
NA PRZYKŁADZIE MAZOWIECKIEGO
ODDZIAŁU ŻANDARMERII WOJSKOWEJ
W WARSZAWIE

MILITARY GENDARMERIE IN ENSURING PUBLIC SECURITY
DURING MASS EVENTS BY THE EXAMPLE OF THE
MAZOVIAN MILITARY POLICE UNIT IN WARSAW

ANNA RYCAJ-PILIPCZUK*, DANIEL PILIPCZUK**

*Komenda Stołeczna Policji w Warszawie

**Mazowiecki Oddział Żandarmerii Wojskowej

ABSTRAKT

Żandarmeria Wojskowa jest organem ścigania, wyspecjalizowanym i wyodrębnionym jako służba Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej. Działalność jej polega na zapewnieniu przestrzegania prawidłowej dyscypliny wojskowej, ochranianiu porządku publicznego, a także zapobieganiu popełnianiu przestępstw na terenach jednostek i w miejscu publicznym. Żandarmeria Wojskowa została sformowana z dniem 1 września 1990 roku na podstawie rozkazu Nr Pf-42/Org. Ministra Obrony Narodowej z dnia 18 kwietnia 1990 roku i zarządzenia Nr 062/Org. Szefa Sztabu Generalnego Wojska Polskiego z dnia 15 czerwca 1990 roku. W dniu 24 sierpnia 2001 roku Sejm RP uchwalił ustawę o Żandarmerii Wojskowej i wojskowych organach porządkowych. Formacja ta stanowi jeden z fundamentów bezpiecznego

i stabilnego państwa polskiego, w ramach wykonywanych przez siebie ustawowych obowiązków ma na celu zapewnienie ochrony swoim obywatelom. Żandarmeria Wojskowa swoje obowiązki wykonuje w zakresie prewencyjnym, dochodzeniowo-śledczym oraz administracyjno-logistyczno-technicznym.

Autorzy artykułu podjęli próbę zweryfikowania hipotezy, że Żandarmeria Wojskowa wywiązuje się w ze swoich zadań na rzecz bezpieczeństwa oraz ma duży wpływ na zapewnienie bezpieczeństwa publicznego podczas imprezy o charakterze masowym. Ścisła współpraca Żandarmerii Wojskowej z Policją przynosi konkretne i zadowalające efekty. Policja na wsparcie Żandarmerii Wojskowej może liczyć nie tylko podczas wspólnych patroli, ale również podczas zabezpieczania dużych przedsięwzięć o charakterze masowym, m.in. Euro 2012, Święta Niepodległości, Rady Gubernatorów EBOiR, obchodów uroczystości z udziałem najwyższych władz państwowych.

Imprezy masowe są częścią życia społecznego. Organizacja bezpiecznych imprez masowych wymaga ogromnego zaangażowania wszystkich podmiotów odpowiedzialnych za bezpieczeństwo. W związku z tym ważne jest, aby zwrócić uwagę na kwestię wspólnego bezpieczeństwa, a także sprostania wyzwaniom zmieniającego się świata. Odpowiedzialność za zapewnienie bezpieczeństwa podczas imprez masowych spoczywa w dużej mierze na organach państwowych oraz administracyjnych, ale również na samych obywatelach.

SŁOWA KLUCZOWE

bezpieczeństwo, bezpieczeństwo publiczne, Żandarmeria Wojskowa, impreza masowa

ABSTRACT

Military Gendarmerie is a specialized law enforcement agency and serves as a separate service of the Armed Forces of the Republic of Poland. Its activity consists in ensuring compliance with proper military discipline, protecting public order, as well as preventing offenses on the private and public space. The Military Gendarmerie was formed on September 1, 1990 on the basis of order No. Pf-42/Org. Minister of National Defense of 18 April 1990 and order No. 062/Org. Chief of the General Staff of the Polish Army of June 15, 1990. On 24th August 2001 the Sejm of the Republic of Poland passed the Act on the Military Gendarmerie and military law enforcement bodies. This formation is one of the foundations of a safe and stable Poland, as part

of its statutory duties it aims to provide protection for Polish citizens. Military Gendarmerie is carrying out duties such as prevention, investigation, logistics and technical administration.

The authors of the article attempted to verify the hypothesis that the Military Gendarmerie are fulfilling their tasks by providing security and have a major impact on ensuring public safety during mass events. Close cooperation of the Military Gendarmerie with the Police brings specific and satisfactory results. The Military Gendarmerie supports Police not only during joint patrols, but also during the security of large mass-scale projects, among others Euro 2012, Independence Day, EBRD Board of Governors, celebration of events with the participation of the highest state authorities.

Mass events are a part of a social life. The organization of such events requires a vast commitment of all entities responsible for security. Therefore, it is important to focus on the issue of common safety as well as to meet the challenges of a changing world. Responsibility for its provision during mass events rests largely on state and administrative bodies, but also on the citizens themselves.

KEYS WORDS

security, public safety, Military Gendarmerie, mass event

WSTĘP

Podstawową potrzebą człowieka jest poczucie bezpieczeństwa. Jest to podstawowe prawo, prowadzące do eliminacji sytuacji, które zagrażają człowiekowi, a także jego dobrom. Prawidłowy poziom bezpieczeństwa ma zapewnić oraz umożliwić prawidłowy rozwój społeczny przy przestrzeganiu zasad współżycia społecznego¹. Zapewnienie bezpieczeństwa jest jednym z podstawowych zadań państwa, co reguluje art. 5 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, który mówi o tym, że „Rzeczpospolita Polska strzeże niepodległości i nienaruszalności swojego terytorium, zapewnia wolności i prawa człowieka i obywatela oraz bezpieczeństwo obywateli (...)”². Bezpieczeństwo należy definiować jako stan umożliwiający normalny rozwój państwa, pozytywną realizację wszystkich celów, uzyskiwaną w wyniku zorganizowanej obrony

¹ J. Widacki, *Konieczny drugi etap reformy Policji*, [w:] *Bezpieczny obywatel – bezpieczne państwo*, J. Widacki, J. Czapska (red.), Wydawnictwo Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Lublin 1998, s. 167.

² Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. 1997 nr 78 poz. 483).

i ochrony przed wszelkimi zagrożeniami³, „stan niezagrożenia, spokoju, pewności”⁴. Uzupełnieniem bezpieczeństwa jest porządek publiczny, który rozumiany jest jako zespół zasad regulujących zachowanie osób w miejscach publicznych⁵. Uzyskuje się go przy użyciu sił oraz środków pochodzących z działalności państwa⁶. Podmiotem bezpieczeństwa jest nie tylko naród, ale także człowiek, który traktowany jest jako jednostka społeczna⁷.

Według Jerzego Stańczyka podstawą bezpieczeństwa państwa jest integralność terytorialna, przetrwanie państwa i narodu, jakość życia oraz niezależność polityczna. Patrząc na wyżej wymienione podstawy, można stwierdzić, że bezpieczeństwo narodowe w znaczeniu ogólnospołecznym powinno obejmować zaspokajanie potrzeb: przetrwania, istnienia, pewności, całości, stabilności, niezależności, ochrony jakości życia⁸, istotnych nie tylko dla jednostki, ale również dla całych grup społecznych oraz narodów.

Zabezpieczenie imprezy masowej wymaga wdrożenia oraz zastosowania wielu procedur mających na celu zwiększenie bezpieczeństwa i zapewnienie ochrony (życia, zdrowia, mienia) jej uczestników. Za bezpieczeństwo imprezy odpowiada jej organizator. Organizacja imprezy masowej musi uwzględniać wiele potencjalnych zagrożeń, takich jak: katastrofa budowlana, zamach terrorystyczny, użycie środków pirotechnicznych, pożar, rozbój. Ustawodawca w obawie przed zamachami o charakterze terrorystycznym, a także naruszeniami prawa w Ustawie z dnia 20 marca 2009 roku o bezpieczeństwie imprez masowych wprowadził wiele przepisów prawnych, mających na celu ukształtowanie uprawnień oraz obowiązków służb porządkowych i służb informacyjnych, jak również kierownika do spraw bezpieczeństwa, jako podmiotów, które są odpowiedzialne za zagwarantowanie bezpieczeństwa uczestnikom imprez masowych⁹.

³ W. Kitler, *Bezpieczeństwo narodowe RP. Podstawowe kategorie. Uwarunkowania. System*, Wydawnictwo Akademii Obrony Narodowej, Warszawa 2011, s. 31.

⁴ *Słownik języka polskiego PWN*, t. 1, M. Szymczak (red.), PWN, Warszawa 1995, s. 139.

⁵ S. Pieprzny, *Administracja bezpieczeństwa i porządku publicznego*, Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, Rzeszów 2008, s. 11–20.

⁶ W. Kitler, *Bezpieczeństwo narodowe RP...*, op. cit., s. 31.

⁷ Idem, *Obrona cywilna (niemilitarna) w Polsce*, Wydawnictwo Akademii Obrony Narodowej, Warszawa 2002, s. 21.

⁸ J. Stańczyk, *Współczesne pojmowanie bezpieczeństwa*, Wydawnictwo Instytutu Studiów Politycznych PAN, Warszawa 1996, s. 22.

⁹ Ustawa z dnia 20 marca 2009 r. o bezpieczeństwie imprez masowych (Dz.U. 2009 nr 62 poz. 504).

Zajmując się tematyką bezpieczeństwa publicznego na imprezach o charakterze masowym, warto przybliżyć definicję porządku publicznego, który wielokrotnie występuje w przepisach prawnych łącznie z bezpieczeństwem publicznym, co wskazuje, iż treści tych pojęć zachodzą na siebie w pewnym obszarze. Niemniej jednak pojęcia te nie są tożsame, ponieważ dotyczą dwóch różnych sfer życia społecznego, to znaczy chronią pewne dobra i stany. Pojęcie porządku publicznego Władysław Czapiński definiował jako stan zewnętrzny, który polega na przestrzeganiu pewnych zasad, nakazów oraz form, których nieprzestrzeganie naraża na niebezpieczeństwo¹⁰. Władysław Kawka zdefiniował porządek publiczny jako zespół norm, których przestrzeganie warunkuje normalne współżycie w organizacji państwowej¹¹.

Celem niniejszego artykułu jest poszukiwanie rozwiązań dla zapewnienia oraz podniesienia poziomu bezpieczeństwa podczas trwania imprezy masowej zabezpieczanej przez żołnierzy Żandarmerii Wojskowej. Stąd uzasadnione wydaje się przeanalizowanie literatury przedmiotu, a także dzięki zbadaniu opinii publicznej pozyskanie informacji na temat bezpieczeństwa na imprezach masowych. Można zatem wskazać szczególną rolę, jaką odgrywa w kraju polska Żandarmeria Wojskowa, oraz zwrócić szczególną uwagę na szereg czynności wykonywanych przez żołnierzy w celu zapewnienia bezpieczeństwa i porządku publicznego. Warto zastanowić się, czy udział żołnierzy Żandarmerii Wojskowej zwiększa bezpieczeństwo na imprezach masowych. W jakim stopniu żołnierze Żandarmerii Wojskowej przygotowani są do zabezpieczania imprez masowych? Badania ankietowe, stanowiące podstawę naukowych rozważań w przedmiotowym artykule, przeprowadzono wśród mieszkańców miasta Warszawy oraz wśród żołnierzy Mazowieckiego Oddziału Żandarmerii Wojskowej w Warszawie.

ŻANDARMERIA WOJSKOWA W SYSTEMIE BEZPIECZEŃSTWA PUBLICZNEGO PODCZAS IMPREZ MASOWYCH

Żandarmeria Wojskowa (ŻW) jest organem ścigania, wyodrębnioną i wyspecjalizowaną służbą Sił Zbrojnych RP¹². Działalność ŻW polega przede wszystkim na zapewnieniu przestrzegania dyscypliny wojskowej,

¹⁰ J. Gierszewski, *Bezpieczeństwo wewnętrzne. Zarys systemu*, Difin, Warszawa 2013, s. 19.

¹¹ *Ibidem*, s. 20.

¹² Ustawa z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej (tekst jednolity Dz.U. 1967 nr 44 poz. 220).

a także ochronie porządku publicznego oraz zapobieganiu popełnianiu przestępstw w miejscach publicznych i na terenach jednostek wojskowych¹³.

Żandarmeria Wojskowa jest jednym z podstawowych i kluczowych narzędzi służących zapewnieniu bezpieczeństwa narodowego, bez których państwo polskie nie mogłoby właściwie zadbać o bezpieczeństwo fizyczne, a także bezpieczeństwo mienia swoich obywateli. ŻW jest jedyną formacją wojskową, która posiada tak szerokie uprawnienia dotyczące bezpieczeństwa wewnętrznego. Jest formacją najlepiej przygotowaną do wspierania działań Policji. Warto przypomnieć, iż żołnierze ŻW stoją na straży porządku wewnętrznego poprzez ochranianie porządku i zapewnienie bezpieczeństwa na terenach oraz obiektach jednostek, a także w miejscach publicznych, czynnie uczestniczą w akcjach poszukiwawczych, humanitarnych oraz ratowniczych, zabezpieczają dowody oraz ślady popełnienia przestępstw oraz wykroczeń. Dodatkowo posiadają uprawnienia do kontroli drogowej, przymusowego doprowadzania osób i asystowania w czynnościach egzekucyjnych. Zgodnie z art. 18a (Zarządzenie użycia żołnierzy Żandarmerii Wojskowej do udzielenia pomocy Policji) ustawy o Policji w przypadku zagrożenia bezpieczeństwa oraz porządku publicznego, jeżeli siły Policji mogą okazać się niewystarczające bądź są niewystarczające do wykonywania zadań w zakresie ochrony bezpieczeństwa oraz porządku publicznego, na wniosek ministra właściwego do spraw wewnętrznych, uzgodniony z Ministrem Obrony Narodowej, Prezes Rady Ministrów może zarządzić użycie żołnierzy Żandarmerii Wojskowej do udzielenia pomocy funkcjonariuszom Policji. Ponadto w wypadku użycia ŻW do udzielenia pomocy żołnierzom przysługują uprawnienia policjantów w zakresie niezbędnym do wykonywania ich zadań wobec wszystkich osób, określone w art. 15 (Uprawnienia policjantów w trakcie wykonywania czynności służbowych) oraz art. 16 (Użycie i wykorzystanie środków przymusu bezpośredniego i broni palnej) wyżej wspomnianej ustawy¹⁴.

Żołnierze Żandarmerii Wojskowej mieli duży wpływ na bezpieczeństwo w trakcie Mistrzostw Europy w Piłce Nożnej Euro 2012 (zaangażowanych było około 1200 żołnierzy ŻW). Komendant Główny ŻW zadeklarował wsparcie dla Policji podczas mistrzostw. W związku z tym zaplanował udział ok. 1215 żołnierzy, ok. 23 psów służbowych oraz użycie 274 pojazdów służbo-

¹³ Ustawa z dnia 24 sierpnia 2001 r. o Żandarmerii Wojskowej i wojskowych organach porządkowych (tekst jednolity Dz.U. z 2001 r. nr 123 poz. 1353).

¹⁴ Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz.U. 1990 nr 30 poz. 179).

wych¹⁵. Dodatkowo powołano przedstawicieli ŻW do prac w Ministerstwie Obrony Narodowej (Komitet ds. Bezpieczeństwa Mistrzostw Europy w Piłce Nożnej UEFA EURO 2012 oraz Zespół ds. koordynacji udziału resortu obrony narodowej w związku z zabezpieczeniem finałowego turnieju) oraz w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Administracji¹⁶.

Żołnierz Żandarmerii Wojskowej, który uczestniczy w działaniach z tłumem, staje się także jego elementem, więc może doświadczyć:

- podwyższonego stanu emocjonalnego,
- obniżenia odpowiedzialności,
- nietypowych zachowań¹⁷.

Z sytuacjami na poziomie ekstremalnym mają do czynienia najczęściej ludzie, którzy wykonują zawody wymagające narażenia życia i zdrowia. Można tu wymienić m.in. policjantów, strażaków, funkcjonariuszy służby więziennej oraz żołnierzy. W każdym z wymienionych zawodów powinien występować element szkolenia, który ma na celu przygotować jednostki do wykonywania swoich obowiązków w ekstremalnych sytuacjach¹⁸. Człowiek, który wykonuje zawód żołnierza, narażony jest na nieustanne funkcjonowanie w sytuacjach ekstremalnych, w związku z czym musi być odpowiednio przygotowany do wykonywania obowiązków służbowych¹⁹.

Nie jest możliwe prawidłowe zbadanie zjawiska bezpieczeństwa na imprezach masowych bez zwrócenia uwagi na sprawcę, jego motywacje, a także problematykę dotyczącą bezpieczeństwa na takich imprezach. A. Rycaj oraz T. Szczurek w swoim artykule dotyczącym przestępczości stadionowej poszukiwali rozwiązań, które miały podnieść poziom bezpieczeństwa w trakcie imprezy masowej. Przedstawiono w nim złożoność problematyki dotyczącej bezpieczeństwa imprezy masowej na podstawie danych statystycznych oraz badań społecznych. Autorzy powyższego artykułu stwierdzili, iż pomysłowość i innowacyjne sposoby działania sprawców

¹⁵ Zarządzenie Nr 4/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 3 lutego 2010 r. w sprawie powołania Zespołu do spraw koordynacji udziału resortu obrony narodowej w zabezpieczeniu finałowego turnieju Mistrzostw Europy w Piłce Nożnej UEFA – EURO 2012 (tekst jednolity Dz. Urz. MON nr 3 poz. 18).

¹⁶ Ibidem.

¹⁷ P. Sielecki, P. Sobiech, *Szalikowcy – podstawowe informacje*, Wydawnictwo Szkoły Policji w Katowicach, Katowice 2006, s. 40.

¹⁸ P. Wasilewski, M. Karasek, *Funkcjonowanie żołnierza na polu walki – zarys studium psychologicznego*, „Zeszyty Naukowe WSOWL” 2011, nr 4 (162), s. 161.

¹⁹ Ibidem, s. 158–159.

powodują, że organy ścigania stoją ciągle przed wyzwaniem wdrażania coraz to nowszych sposobów oraz środków walki ze środowiskami przestępczymi w celu zapewnienia bezpieczeństwa na imprezach masowych²⁰.

CHARAKTERYSTYKA IMPREZY MASOWEJ

Obowiązująca ustawa o bezpieczeństwie imprez masowych odróżnia imprezę masową o charakterze artystyczno-rozrywkowym od imprezy masowej o charakterze sportowym, dodatkowo odrębnie uregulowany jest przez prawodawcę mecz piłki nożnej. Pod pojęciem imprezy masowej rozumie się imprezę rozrywkową lub artystyczną, która ma się odbywać:

- Na stadionie, w obiekcie, który nie jest budynkiem bądź na którego terenie jest możliwość przeprowadzenia takiej imprezy, wówczas zgodnie z przepisami prawa dotyczącymi ochrony przeciwpożarowej, a także prawa budowlanego liczba miejsc nie może być mniejsza niż 1000.
- W hali sportowej bądź innym budynku umożliwiającym przeprowadzenie imprezy, gdzie liczba miejsc jest zgodna z powyższymi przepisami i wynosi nie mniej niż 500²¹.

Ponadto ustawa wprowadza również pojęcie imprezy masowej o podwyższonym ryzyku. Należy przez nie rozumieć imprezę masową, w czasie której, zgodnie z dotychczasowymi doświadczeniami oraz informacją o przewidywanych zagrożeniach, istnieje obawa wystąpienia ataków agresji lub przemocy. Zagrożenia w wielu przypadkach są spowodowane przez ludzki czynnik na który wpływa: brak odpowiednich kwalifikacji, niedostateczne przeszkolenie służb odpowiedzialnych za bezpieczeństwo, niezajomość podstawowych procedur²².

Podmiotami odpowiedzialnymi za zapewnienie bezpieczeństwa w związku z organizacją imprez o charakterze masowym są podmioty prywatne oraz publiczne, w tym również uczestnik imprezy masowej. Uczestnik ma obowiązek zachowania zgodnego z prawem²³. Uchwalenie ustawy

²⁰ A. Rycaj, T. Szczurek, *Security of Mass Events Based on the Example of a Football Match, "Internal Security"*, July–December 2015, s. 120.

²¹ Ustawa z dnia 20 marca 2009 r. o bezpieczeństwie imprez masowych (Dz.U. 2009 nr 62 poz. 504).

²² P. Sienkiewicz, P. Górny, H. Świeboda, *Aspekty systemowe zarządzania bezpieczeństwem, [w:] Służby mundurowe w systemie bezpieczeństwa EURO 2012*, M. Marszałek, A. Glen, B. Wiśniewski (red.), Sieradz 2009, s. 42.

²³ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego (Dz. U. 1997 nr 89 poz. 555 z późn. zm.).

o bezpieczeństwie imprez masowych było spowodowane koniecznością przeciwdziałania szybkiemu wzrostowi zbiorowych zakłóceń porządku publicznego. Regulacje prawne, które dotychczas obowiązywały, okazały się niewystarczające w walce z osobami zakłócającymi bezpieczeństwo i porządek publiczny. Było między innymi spowodowane tym, iż cały ciężar przeciwdziałania zakłóceniom mającym miejsce na imprezach masowych spoczywał wyłącznie na Policji²⁴. Art. 8 niniejszej ustawy zawiera obowiązki uczestników imprezy. Paragraf 1 nakazuje uczestnikom zachowywać się w sposób, który nie zagraża bezpieczeństwu innych osób. W szczególności uczestnik zobowiązany jest do przestrzegania postanowień regulaminu obiektu oraz regulaminu imprezy masowej. Ponadto paragraf 2 art. 8 Ustawy z dnia 20 marca 2009 r. o bezpieczeństwie imprez masowych zabrania wnoszenia na imprezę masową broni oraz innych niebezpiecznych przedmiotów, wyrobów pirotechnicznych, materiałów wybuchowych, materiałów pożarowo-niebezpiecznych, środków odurzających, substancji psychotropowych oraz napojów alkoholowych²⁵.

Najczęstszymi przestępstwami popełnianymi przez uczestników imprezy masowej są:

- niszczenie mienia – art. 288 ustawy Kodeks karny²⁶,
- bójki oraz pobicia – art. 158 ustawy Kodeks karny,
- wniesienie broni lub środków pirotechnicznych – art. 59 ustawy o bezpieczeństwie imprez masowych,
- naruszenie nietykalności członka służby porządkowej lub informacyjnej – art. 60 ust. 3 ustawy o bezpieczeństwie imprez masowych,
- czynna napaść na funkcjonariusza – art. 223 ustawy Kodeks karny,
- wdarcie się na teren imprezy masowej lub na teren, gdzie odbywają się zawody sportowe – art. 60 ust.1 i ust 1a ustawy o bezpieczeństwie imprez masowych,
- prowokowanie kibiców do działań zagrażających bezpieczeństwu imprezy – art. 61 ustawy o bezpieczeństwie imprez masowych,
- wnoszenie lub posiadanie napoi alkoholowych – art. 56 ustawy o bezpieczeństwie imprez masowych²⁷.

²⁴ Ustawa z dnia 20 marca 2009 r. o bezpieczeństwie imprez masowych (Dz.U. 2009 nr 62 poz. 504).

²⁵ Ibidem.

²⁶ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny (Dz. U. 1997 nr 88 poz. 553 z późn. zm.).

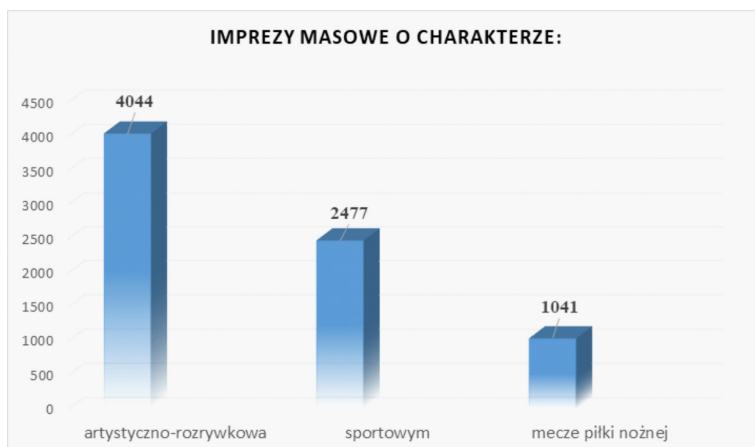
²⁷ Podobne zestawienie przedstawił Mariusz Jurczewski (*Prawno-kryminalistyczna problematyka przestępczości stadionowej*, rozprawa doktorska napisana pod kierunkiem

Na podstawie powyższej kwalifikacji można stwierdzić, że głównym wyznacznikiem przestępczości związanej z imprezami masowymi są bez wątpienia zachowania z użyciem przemocy²⁸.

WYNIKI BADAŃ EMPIRYCZNYCH

Na przestrzeni ostatnich lat żołnierze Żandarmerii Wojskowej niejednokrotnie realizowali zadania prewencyjno-ochronne związane z imprezami o charakterze masowym. W 2016 roku przeprowadzono łącznie 7 562 imprez masowych, wśród których zakwalifikowano 221 jako imprezy masowe podwyższonego ryzyka, co stanowi 2,9% ogółu imprez masowych. Dla porównania w 2015 roku przeprowadzono 7 193 imprezy masowe, w związku z czym w 2016 roku odnotowano wzrost imprez masowych o 5,1%. Wśród przeprowadzonych imprez o charakterze masowym w 2016 roku największy udział miały imprezy masowe o charakterze artystyczno-rozrywkowym – 4 044 imprezy (53%), imprezy o charakterze sportowym²⁹ – 2 477 imprez (33%), natomiast mecze piłki nożnej stanowiły 1 041 meczów (14%).

WYKRES 1. IMPREZY MASOWE PRZEPROWADZONE W 2016 ROKU

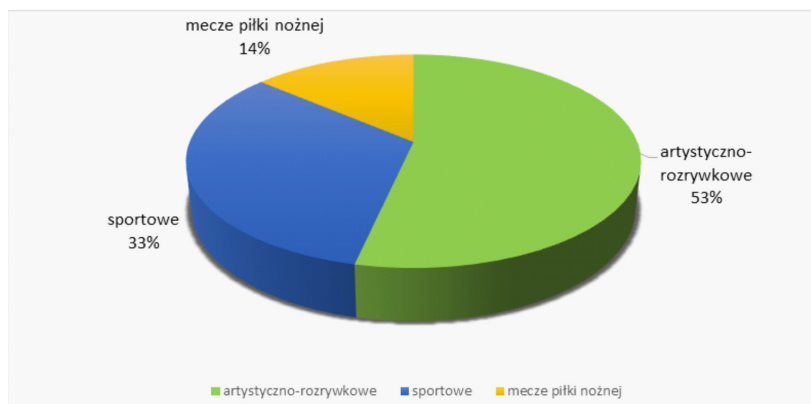
Źródło: Raport z bezpieczeństwa imprez masowych w 2016 r., Komenda Główna Policji, Główny Sztab Policji, Warszawa, luty 2017.

prof. Jerzego Kasprzaka na Wydziale Prawa Uniwersytetu w Białymstoku, Białystok 2013).

²⁸ P. Chlebowicz, *Przestępczość stadionowa jako nowy obszar badań kryminologicznych*, „Białostockie Studia Prawnicze” 2009, nr 6, s. 216.

²⁹ Użyta nazwa *masowe imprezy sportowe* jest skróconym określeniem „masowych imprez sportowych z wyłączeniem meczów piłki nożnej” i tak należy ją odczytywać.

WYKRES 2. PROCENTOWY UDZIAŁ POSZCZEGÓLNYCH IMPREZ MASOWYCH PRZEPROWADZONYCH W 2016 ROKU

Źródło: Raport z bezpieczeństwa imprez masowych w 2016 r., Komenda Główna Policji, Główny Sztab Policji, Warszawa, luty 2017.

W lipcu 2016 roku w Polsce odbyły się dwa niezwykle istotne wydarzenia o charakterze międzynarodowym: Szczyt Organizacji Traktatu Północnoatlantyckiego w Warszawie oraz wizyta papieża Franciszka w ramach Światowych Dni Młodzieży w Krakowie. Spowodowało to konieczność maksymalizacji działań ukierunkowanych na zapewnienie bezpieczeństwa publicznego. Od początku przygotowań do realizacji prewencyjnego zabezpieczenia szczytu NATO oraz Światowych Dni Młodzieży istotnym elementem była współpraca Żandarmerii Wojskowej z innymi podmiotami – Policją, Biurem Ochrony Rządu, a także innymi jednostkami podległymi Ministerstwu Obrony Narodowej, Ministerstwu Spraw Wewnętrznych i Administracji – Mazowieckim Urzędem Wojewódzkim oraz Urzędem Miasta Stołecznego Warszawy. Etap wykonawczy szczytu NATO trwał od 6 do 10 lipca 2016 roku. Ilość sił i środków zaangażowanych w tym czasie to blisko 1300 żandarmów i 500 pojazdów. Głównym zadaniem żołnierzy ŻW było zabezpieczenie ochronne osób, które uczestniczyły w uroczystości. Podczas Światowych Dni Młodzieży żołnierze Żandarmerii Wojskowej wspierali służby odpowiedzialne za bezpieczeństwo oraz porządek publiczny. Etap wykonawczy Światowych Dni Młodzieży trwał od 25 do 31 lipca 2016 roku. Do wsparcia innych służb oddelegowano ponad 900 żandarmów oraz 140 pojazdów³⁰.

³⁰ P. Bielec, *Realizacja zadań przez Żandarmerię Wojskową podczas Szczytu NATO oraz ŚDM*, „Kwartalnik Policyjny” 2016, r. X, nr 4(39), s. 31–34.

W związku z przeprowadzonymi w 2016 roku imprezami masowymi odnotowano 1003 przestępstwa oraz 7 187 wykroczeń. Wśród odnotowanych przestępstw 484 miały związek z imprezami masowymi o charakterze artystyczno-rozrywkowym (48%), 471 przestępstw popełniono w związku z meczami piłki nożnej (47%), a 48 podczas imprez sportowych (5%). Warto podkreślić fakt, iż jest to pierwszy przypadek, w którym liczba popełnionych przestępstw na imprezach artystyczno-rozrywkowych jest wyższa niż na meczach piłki nożnej. Aż 4653 wykroczenia były związane z meczami piłki nożnej (65%), 2246 wykroczenia (31%) – z imprezami masowymi o charakterze artystyczno-rozrywkowym, a 288 – z imprezami sportowymi (4%)³¹.

Celem badań przeprowadzonych w dniach 6–7 lutego 2017 roku w Mazowieckim Oddziale Żandarmerii Wojskowej w Warszawie było określenie zadań oraz działań żołnierzy ŻW na przykładzie MOŻW w Warszawie oraz ustalenie poziomu bezpieczeństwa na imprezach masowych. Wyniki badań zaprezentowane są poniżej. Badaniu poddano 53 respondentów, którzy odpowiadali anonimowo na 14 pytań (półotwartych i zamkniętych). Najliczniejszą grupę badanych stanowili mężczyźni w wieku 26–30 lat, służyący w korpusie szeregowych, ze stażem pracy do 12 lat. Ponadto w dniach 11–12 lutego 2017 roku przeprowadzono badania wśród mieszkańców miasta stołecznego Warszawy, które dostarczyło 100 ankiet. Badaniem objęto grupę osób powyżej 18 roku życia. Niniejsza ankieta składała się z 12 pytań. Pytania były przedstawione w postaci pytań zamkniętych (11 pytań) oraz otwartych (1 pytanie). 64% ankietowanych stanowili mężczyźni, zaś 36% kobiety. Najliczniejszą grupą badanych osób byli mężczyźni w wieku od 24 do 29 lat.

Pozyskane dane zostały opracowane statystycznie i ocenione przy pomocy arkusza kalkulacyjnego Excel. Wyniki zostały zinterpretowane oraz przedstawione w formie opisowej i graficznej.

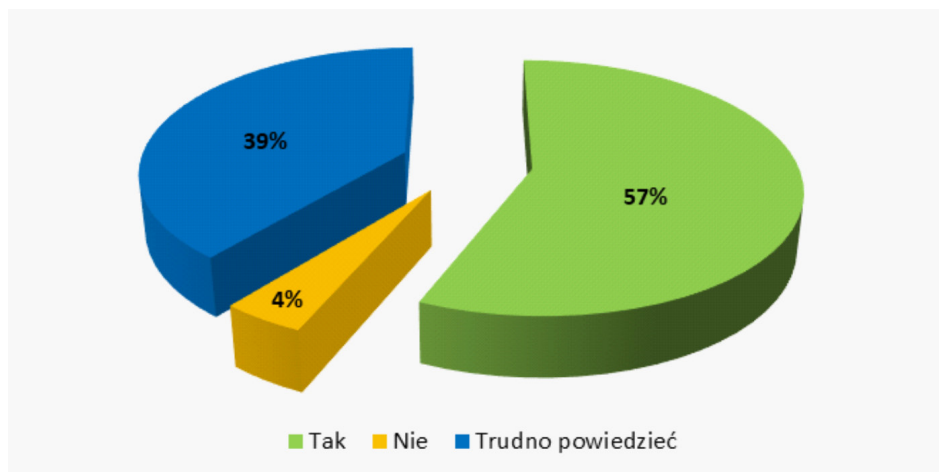
Jak wynika z badań, na poprawę i zwiększenie bezpieczeństwa na imprezach masowych według żołnierzy składają się następujące kwestie: nawiązanie lepszej współpracy z Policją oraz innymi służbami odpowiedzialnymi za bezpieczeństwo i porządek publiczny, zwiększenie ilości patroli oraz lepsze ich przeszkolenie. Opinie wśród mieszkańców Warszawy były zbliżone

³¹ Raport z bezpieczeństwa imprez masowych w 2016 r., Komenda Główna Policji, Główny Sztab Policji, Warszawa, luty 2017.

do opinii osób odpowiedzialnych za bezpieczeństwo i porządek publiczny – 38% ankietowanych zaznaczyło odpowiedź „zwiększyć ilość patroli”, a 31%: „nawiązać współpracę z Policją oraz innymi organami”. Ponadto mieszkańcy (23%) widzą problem braku środków finansowych potrzebnych do zabezpieczenia imprezy o charakterze masowym. Jedynie 8% z nich twierdzi, iż należałoby lepiej przeszkolić żołnierzy ŻW.

Sondaż przeprowadzony wśród mieszkańców Warszawy pozwala na stwierdzenie, że ankietowani czują się bezpiecznie podczas trwania imprez masowych. Na pytanie „Czy podczas trwania imprez o charakterze masowym czuje się Pan/Pani bezpiecznie?” respondenci odpowiedzieli bowiem w następujący sposób (wykres 3):

WYKRES 3. POCZUCIE BEZPIECZEŃSTWA WŚRÓD MIESZKAŃCÓW WARSZAWY

Źródło: opracowanie własne

Ankietowani, którzy uważają, że czują się bezpiecznie na imprezach masowych, najczęściej wymieniali jako przyczyny współpracę Żandarmerii Wojskowej z innymi służbami, patrołowanie obszarów zagrożonych, skuteczność reagowania na popełniane przestępstwa i wykroczenia oraz prawidłowy sposób zabezpieczenia terenu imprezy masowej. Ankietowanych zapytano też o to, w jaki sposób ich zdaniem ŻW dba o bezpieczeństwo obywateli. Aż 89% z nich zaznaczyło „nie mam zdania”. Pozostałe odpowiedzi przedstawiono w tabeli 1.

TABELA 1. DBANIE PRZEZ ŻANDARMERIĘ WOJSKOWĄ O BEZPIECZEŃSTWO OBYWATELI

W jaki sposób Pana/Pani zdaniem Żandarmeria Wojskowa dba o bezpieczeństwo obywateli?
<ul style="list-style-type: none"> - współpraca z innymi służbami, - patrolowanie obszarów zagrożonych, - skuteczność reagowania na popełniane przestępstwa oraz wykroczenia, - prawidłowy sposób zabezpieczenia terenu imprezy masowej.

Źródło: opracowanie własne

Żołnierzy Żandarmerii Wojskowej zapytano z kolei o efektywność ich działań w walce z przestępczością występującą podczas imprez o charakterze masowym. Ponad 56% żołnierzy ocenia dobrze swoją efektywność, odpowiedź „przeciętnie” wybrało 34% ankietowanych, „bardzo dobrze” – 8%, odpowiedź „źle” – 2%.

Satysfakcjonujący jest fakt, iż 62% społeczeństwa Warszawy ocenia dobrze pracę żołnierzy ŻW, zaś tylko 2% ocenia ją źle.

Tabela 2 oraz tabela 3 ukazują, na czym głównie opiera się ocena efektywności pracy żołnierzy ŻW według samych żołnierzy oraz mieszkańców Warszawy. Jak wynika z odpowiedzi, żołnierze swoją ocenę opierają głównie na własnym doświadczeniu oraz na własnych obserwacjach (30%). Podobnie jest w przypadku mieszkańców Warszawy, którzy stwierdzili, iż ocena wynika z ich własnych doświadczeń (37%), własnych obserwacji (25%), a także informacji uzyskanych z telewizji, Internetu, radia (25%). Wyszczególnione odpowiedzi ukazane są w poniższych tabelach.

TABELA 2. OCENA STANU BEZPIECZEŃSTWA NA IMPREZACH MASOWYCH WEDŁUG ŻOŁNIERZY ŻANDARMERII WOJSKOWEJ

Na czym głównie opiera się Pana/Pani ocena bezpieczeństwa na takich imprezach?	Liczba odpowiedzi (%)
Na własnym doświadczeniu	30
Na informacjach uzyskanych z telewizji, Internetu, radia	24
Na informacjach uzyskanych od przełożonych	9
Na własnych obserwacjach	30

Na czym głównie opiera się Pana/Pani ocena bezpieczeństwa na takich imprezach?	Liczba odpowiedzi (%)
Na opiniach rodziny, znajomych	3
Na informacjach uzyskanych od organów ścigania	2
Na statystykach prowadzonych przez Żandarmerię Wojskową	2

Źródło: opracowanie własne

TABELA 3. OCENA STANU BEZPIECZEŃSTWA NA IMPREZACH MASOWYCH WEDŁUG MIESZKAŃCÓW WARSZAWY

Na czym głównie opiera się Pana/Pani ocena bezpieczeństwa na takich imprezach?	Liczba odpowiedzi (%)
Na własnym doświadczeniu	37
Na informacjach uzyskanych z telewizji, Internetu, radia	25
Na informacjach uzyskanych od przełożonych	2
Na własnych obserwacjach	25
Na opiniach rodziny, znajomych	7
Na informacjach uzyskanych od organów ścigania	2
Na statystykach prowadzonych przez Żandarmerię Wojskową	2

Źródło: opracowanie własne

WNIOSKI

Obecny model Żandarmerii Wojskowej w Polsce różni się od tego sprzed 2001 r. W artykule przybliżono omawianą rolę i zadania Żandarmerii Wojskowej w aspekcie bezpieczeństwa publicznego na imprezach masowych – to, jaki mają wpływ na porządek publiczny oraz jakie realizują zadania, które są związane z porządkiem i bezpieczeństwem na imprezach o charakterze masowym. Zapewnienie bezpieczeństwa imprez masowych spoczywa na podmiotach administracji publicznej, Policji oraz innych służbach i instytucjach. Żandarmeria Wojskowa jest odpowiednio przygotowana oraz przeszkolona do zabezpieczania imprez o charakterze masowym, dzięki czemu możemy czuć się bezpiecznie.

Powyższe rozważania na temat roli Żandarmerii Wojskowej w zapewnieniu bezpieczeństwa imprezy masowej można podsumować następującymi stwierdzeniami:

Po pierwsze obecność żołnierzy Żandarmerii Wojskowej wpływa na zwiększenie poczucia bezpieczeństwa na imprezach masowych wśród mieszkańców. Żołnierze realizują swoje zadania w szerokim zakresie, m.in. podczas czynności związanych z rozpoznawaniem, rozpracowywaniem, ujawnianiem, a także zwalczaniem przestępstw oraz wykroczeń, jakie towarzyszą imprezie masowej (przed nią, w jej trakcie i po niej). ŻW realizuje działania prewencyjne, ochronne, dochodzeniowo-śledcze, a także we współpracy z innymi służbami oraz formacjami zapewnia bezpieczeństwo na imprezie masowej.

Po drugie żołnierze Żandarmerii Wojskowej starają się w jak najlepszy sposób wywiązywać ze swoich zadań dotyczących bezpieczeństwa obywateli. Optymistyczny jest fakt, iż wielu obywateli dostrzega wpływ działania ŻW na poprawę bezpieczeństwa, dzięki czemu czują się bardziej bezpiecznie. Ponadto żołnierze ŻW są dobrze przygotowani do zapewnienia bezpieczeństwa oraz porządku na imprezie masowej. Bogate zaplecze finansowe, odpowiedni sprzęt sprawiają, iż wspólna współpraca z Policją przynosi zamierzone efekty, jednak pomimo tego uskarżają się na zbyt mały zakres uprawnień oraz zbyt małą wystawianą ilość patroli.

Żandarmeria Wojskowa, nadążając za wyzwaniem współczesnego bezpieczeństwa, stworzyła struktury oraz organizację, która jest w stanie skutecznie oraz profesjonalnie realizować zadania z zakresu bezpieczeństwa i porządku publicznego na imprezach masowych. Struktura organizacyjna, a także nowoczesne wyposażenie formacji pozwala na wykonywanie szeregu zadań związanych z przeciwdziałaniem wszelkim naruszeniom porządku prawnego. Przykładem takiego rozwiązania jest przede wszystkim organizacja systemu bezpieczeństwa podczas trwania imprez o charakterze masowym. Charakter tego typu przedsięwzięć, podczas których w jednym miejscu i czasie przebywa wiele osób, stawia przed tą formacją coraz to nowsze wyzwania. Zaangażowanie maksymalnie dużej ilości żołnierzy do udziału w imprezie masowej daje zwiększoną szansę na zabezpieczenie odpowiedniego poziomu bezpieczeństwa.

Warto dodać, iż właściwe jest poddać pozytywnej ocenie skuteczność działań żołnierzy Żandarmerii Wojskowej w trakcie imprez masowych, co umotywić można chociażby rosnącym poczuciem bezpieczeństwa wśród potencjalnych oraz rzeczywistych uczestników imprez o charakterze masowym. Taką ocenę wzmacnia fakt, że służby porządkowe stają się coraz

bardziej skuteczne oraz profesjonalne w swoich działaniach na rzecz poprawy bezpieczeństwa, co ma przełożenie na wzrost zaufania społeczeństwa do ich pracy, jak również wzrost ich autorytetu.

LITERATURA

1. Bielec P., *Realizacja zadań przez Żandarmerię Wojskową podczas Szczytu NATO oraz ŚDM*, „Kwartalnik Policyjny” 2016, r. X, nr 4(39), s. 31–34.
2. Chlebowicz P., *Przestępczość stadionowa jako nowy obszar badań kryminologicznych*, „Białostockie Studia Prawnicze” 2009, nr 6.
3. Gierszewski J., *Bezpieczeństwo wewnętrzne. Zarys systemu*, Difin, Warszawa 2013.
4. Kitler W., *Bezpieczeństwo narodowe RP. Podstawowe kategorie. Uwarunkowania. System*, Wydawnictwo Akademii Obrony Narodowej, Warszawa 2011.
5. Kitler W., *Obrona cywilna (niemilitarna) w Polsce*, Wydawnictwo Akademii Obrony Narodowej, Warszawa 2002.
6. Pieprzny S., *Administracja bezpieczeństwa i porządku publicznego*, Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, Rzeszów 2008.
7. Rycaj A., Szczurek T., *Security of Mass Events Based on the Example of a Football Match*, “Internal Security”, July–December 2015.
8. Sielecki P., Sobiech P., *Szalikowcy – podstawowe informacje*, Wydawnictwo Szkoły Policji w Katowicach, Katowice 2006.
9. Stańczyk J., *Współczesne pojmowanie bezpieczeństwa*, Wydawnictwo Instytutu Studiów Politycznych PAN, Warszawa 1996.
10. Sienkiewicz P., Górny P., Świeboda H., *Aspekty systemowe zarządzania bezpieczeństwem*, [w:] *Służby mundurowe w systemie bezpieczeństwa EURO 2012*, M. Marszałek, A. Glen, B. Wiśniewski (red.), Sieradz 2009.
11. *Słownik języka polskiego PWN*, t. 1, M. Szymczak (red.), PWN, Warszawa 1995.
12. Ustawa z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej (tekst jednolity Dz.U. 1967 nr 44 poz. 220).
13. Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz.U. 1990 nr 30 poz. 179).
14. Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego (Dz. U. 1997 nr 89 poz. 555 z późn. zm.).
15. Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 roku Kodeks karny (Dz. U. 1997 nr 88 poz. 553 z późn. zm.).
16. Ustawa z dnia 24 sierpnia 2001 r. o Żandarmerii Wojskowej i wojskowych organach porządkowych (tekst jednolity Dz.U. z 2001 r. nr 123, poz. 1353).

17. Ustawa z dnia 20 marca 2009 r. o bezpieczeństwie imprez masowych (Dz.U. 2009 nr 62 poz. 504).
18. Wasilewski P., Karasek M., *Funkcjonowanie żołnierza na polu walki – zarys studium psychologicznego*, „Zeszyty Naukowe WSOWL” 2011, nr 4 (162).
19. Widacki J., *Konieczny drugi etap reformy Policji*, [w:] *Bezpieczny obywatel – bezpieczne państwo*, J. Widacki, J. Czapska (red.), Wydawnictwo Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Lublin 1998.
20. Zarządzenie Nr 4/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 3 lutego 2010 r. w sprawie powołania Zespołu do spraw koordynacji udziału resortu obrony narodowej w zabezpieczeniu finałowego turnieju Mistrzostw Europy w Piłce Nożnej UEFA – EURO 2012 (tekst jednolity Dz. Urz. MON nr 3 poz. 18).

ANNA RYCAJ-PILIPCZUK – magister administracji w specjalności administracja bezpieczeństwa publicznego. Jest absolwentką Wyższej Szkoły Ekonomii i Innowacji w Lublinie. Obecnie pracuje nad doktoratem z dziedziny nauk społecznych, prowadząc badania naukowe w obszarze bezpieczeństwa publicznego, poszukując rozwiązań modelowych dla roli i miejsca Policji w zapewnieniu bezpieczeństwa podmiotom indywidualnym i zbiorowym. Jej publikacje zawierają się głównie w dyscyplinie nauki o bezpieczeństwie. Jest funkcjonariuszem Policji. Służbę pełni w Komendzie Stołecznej Policji w Warszawie. E-mail: a.rycaj@o2.pl.

DANIEL PILIPCZUK – magister bezpieczeństwa w specjalności bezpieczeństwo państwa. Jest absolwentem Wyższej Szkoły Bezpieczeństwa i Ochrony w Warszawie. Interesuje się tematyką związaną z bezpieczeństwem, organizacjami międzynarodowymi oraz zarządzaniem kryzysowym. Jest żołnierzem Żandarmerii Wojskowej. Służbę pełni w Mazowieckim Oddziale Żandarmerii Wojskowej w Warszawie. E-mail: daniel.pilipczuk@o2.pl.

Licence: This article is available in Open Access, under the terms of the Creative Commons License Attribution 4.0 International (CC BY 4.0; for details please see <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided that the author and source are properly credited. Copyright © 2018 University of Public and Individual Security “Apeiron” in Cracow